

2017

Tavaszi

A Kerekdomb Környezetvédelmi Egyesület időszaki kiadványa

A helyzet ismét fokozódik Településfejlesztési feszültségek

Kutas Ferenc professzor az Állatorvostudományi Egyetem Biokémia Tanszékének vezetője annak idején azzal érzékeltette a gondolkodó emberek világában a felmerülő kérdések gyarapodását, hogy a növekvő tudás egyre nagyobb felületen érintkezik az ismeretlennel. Ez a hasonlat jut eszembe a törökbálinti településfejlesztési feszültségek újraéledése kapcsán. Egyre nő a település, így **egyre több helyen, egyre többen szeretnének beépíthető és egyre nagyobb mértékben beépíthető telkekre szert tenni**. Egy-egy ilyen döntés kinek néhány, kinek több tíz-, kinek százmilliós nagyságrendű értéknövekedést eredményez. De **a közösség fizeti meg az árát a kevesek gazdagodásának!** Mert az egyre nagyobb lakosság egyre nagyobb forgalmat jelent, mert egyre zsúfoltabbak a rendelők, a bölcsődék, az óvodák, az iskolák, mert egyre nagyobb területet kell ellátni közlekedéssel, és mert egyre nagyobb terület jelentkezik fejlesztési igényekkel, miközben a klasszikus, hagyományos lakóövezetek leromlanak, mint azt a Dózsa György utca példája is mutatja. Az emberi kapzsiság pedig végtelen.

Alig zártuk le 2015-ben az ötéves folyamatot, ami a településszerkezeti terv és a helyi építési szabályzat elfogadásával végződött, idén újra nekilátott az önkormányzat a dokumentumok frissítésének. Megalapozó vizsgálat, stratégia és koncepció. Állandósulni látszik a küzdelem a nyereszkedők és a nemnövekedés pártiak között. Újra **aktivizálódnak a haszonlesők, újra kezdődik a birkózás az élhető kisváros megmaradásáért**. A növekedés ugyanis nem fejlődést, hanem

jellegtelenedést hoz magával. És cipeljük magunkkal a szomszédos települések közoktatási gondjait is: képtelenek vagyunk megoldani, hogy bölcsődéinkben, óvodáinkban és általános iskoláinkban ne legyenek tömegesen jelen a diósdí, érdi, tár-noki, sóskúti sőt fehérvári, budapesti diákok. Azt pedig ugye senki nem gondolja, hogy ha eddig ezt nem lehetett megoldani, akkor majd a Tó parkba költözö több ezer biatorbágyi ember gyermekeit távol tudjuk tartani a település intézményeitől! Növekedés, tömeg, zaj, forgalom, szennyezés, zöld-fogyás, építkezés. Szép új világ...

Már jelenleg is annyi beépítésre váró terület áll a fejlesztők rendelkezésére, hogy ha mindezek lassan megtelnek, már 20 ezres város lesz Törökbálint. De ez nem elég! Még több kell! Az első „gyönyörű” döntés már megszületett: igaz, hogy jóval az országos átlag alatt van a törökbálinti erdőborítottság; igaz, hogy a 2015-ös terv erdővé minősítette a József hegy Levendulás-nak nevezett hátsó, felhagyott telkes részét, a testület a februári ülésén 22 db telek kialakításáról döntött. Ezzel mintegy 4 hektár erdőt mezőgazdasági területté sorolt át azért, hogy majd néhány évvel később tovább lehessen növelni a beépíthetőséget és lassan üdülő- majd lakóövezetté lehessen alakítani ezt a területet. Erdő helyett, ami elszigetelné az M7, M0 forgalmától a település szívét – házak, autók, 100 újabb lakos. Egy lépés ismét.

Akiknek a zsebe milliókkal lehet nehezebb, azok nagyon kitartóan képviselik érdekeiket, és mindig megtalálják azokat a képviselőket, akik hol ezért, hol azért támogatják őket céljaik elérésében. A többség, akinek a kárára történik mindez, tájékozatlan, nem fog több száz oldalas dokumentumok sorai között adatokat bogarászni, érdektelenné válik, elfárad, legyint. Így haladunk előre Törökbálint tönkretételében, tíz évről tíz évre. Akik 2001-ben az első koporsószeget verték a településszerkezeti tervvel a település köré, már félreálltak vagy kikoptak a rendszerből. De mindig vannak új titánok!

Azt kívánom, legyen erők ellenállni a folytonossá váló és erősödő nyomásnak kedves településünk és az itt élők érdekében. Kövessék a kerekdomb.hu oldalon a településfejlesztési fejleményeket! Sajnos, lesz miért.

Fernengel András

Kék Ég - A Kerekdomb Környezetvédelmi Egyesület időszaki kiadványa

Szerkesztő: dr. Horváth Gyöngyi

E számunk szerzői: Fernengel András, Barna Zsolt, Lantos András,

Takács Ádám, Fekete Lajos, Zeke Andrea

Készült a Conin-Print Kft. nyomdájában 4000 példányban

Az egyesület postacíme: 2045 Törökbálint Felsővár u. 68.

Telefon: 23/331-546, e-mail: info@kerekdomb.hu

Hírek a Finopiacról

Február végén megkerestük a Finopiac ügyvezetőjét és kértük, hogy foglalja össze a legfontosabbakat a Tóparkban épülő gasztropiacról. Erről az alábbi tájékoztatást kaptuk:

- A "FINO - a Gasztropiac" építési engedélye 2017. január 20-án jogerőre emelkedett
- Jelenleg is zajlik a generálkivitelezők kiválasztása - tervezett szerződéskötés 2017. március/április
- Az építkezés megkezdését májusra tervezik
- Átadás: 2017. ősz
- Piac 30%-ára bérlői szándéknyilatkozatot kötöttek
- Piac melletti üzletek 60%-ára végleges bérleti szerződést kötöttek

További információk a <http://www.finopiac.hu> webcímen található. A több mint 50 új üzlet számos új munkahelyet teremt majd, ami jó lehetőség a környék lakói számára. Weboldalunkon lehetőséget adnak önéletrajz feltöltésre - a munkakeresőket pedig összeköti a bérlőikkel.

Fekete Lajos

Főtér, avagy merre halad Törökbálint?

Az elmúlt hónapokban különleges tapasztalatokra tehattünk szert egy fontos és alapvető céljaiban csak támogatható fejlesztés előkészítése során.

Egy jó projektötlet

2016-ban a városvezetés eldöntötte, hogy az egykori buszvégállomás környezetét, a Munkácsy M. utca Szent István utca és Grimm tér közötti szakaszát felújítják. A cél, hogy minőségi környezetben minél többen használják a területet gyaloglásra, tartózkodásra és meginduljon a környezet megújulása, szolgáltatások, üzletek települjenek az új „főtér”-re. Igazán biztató kezdet!

A lakosság bevonása

A tervezési folyamat megfelelő időpontjában tartott lakossági fórum lehetőséget adna arra, hogy úgy valósuljanak meg fejlesztések, hogy azok valóban **az itt élők igényeit, céljait figyelembe véve** alakítsák a települést és annak működését – ehhez mindkét fél részéről nyitottságra és rugalmasságra van szükség.

A 2016. decemberében szervezett lakossági fórumon bemutatták az elkészült terveket. A tervek kapcsán három fő észrevétel merült fel: (1) Sokak szerint a tervezett tér formavilága, modern **stílusa nincs összhangban sem a környezettel** (Ófalu széle), sem azokkal az értékekkel, hangulattal, amit ezen a területen érdemes megőrizni. (2) A közvetlen érintettek közül többen jelezték, hogy nem tudják elfogadni azt a megoldást, hogy az épületek előtt közvetlenül (vagy 1,0 méter távolságban) kialakításra kerül egy **hosszanti irányú „szervízút”**, amelyen gyalogosok, kerékpárosok és autók is haladhatnak. (3) Többen rendkívül hiányoltuk, hogy a Zimándy Ignác Általános Iskola és a többi intézmény felé vezető fontos közlekedési tengelyen egy ekkora beruházás során **miért nem kerül kialakításra kétoldali kerékpársáv**. Természetesen az elmúlt hónapokban további ötletek, észrevételek merültek fel, amelyek közül a köztéri illemhely telepítésének igénye emelhető még ki.

A megismert terveket az elhangzott észrevételek alapján érdemben **nem módosították** azóta sem. (A fórumot követően megpróbáltuk kikérni a terveket, hogy azokat részletesen átnézhessük és megpróbáljunk kompromisszumos javaslatokat megfogalmazni – a terveket **nem kaptuk meg**.)

A felvetések nem vezettek eredményre, így néhányan az alábbi követelésekkel **aláírásgyűjtést kezdeményeztünk**:

- Kérjük a Munkácsy M. utca terveinek a lakosság bevonásával történő felülvizsgálatát!
- Kérjük a „főtér” fejlesztése során a település hagyományos képével összhangban álló kialakítás megvalósítását!
- Kérjük a Munkácsy M. utcában kerékpársávok kialakítását, a kerékpáros közlekedés lehetőségeinek érdemi fejlesztését a „főtér” és a városháza projektek részeként!

682 darab aláírás

2017. február 20-án 682 darab támogató aláírást és egy részletesebb kísérőlevelet adtunk le a polgármesteri titkárságon bízva abban, hogy lehetőség lesz érdemi együttműködésre és az elvárt irányba történhet elmozdulás. Ezt követően a polgármester – Törökbálinton szokatlan módon – számmunkra látható meghirdetés nélkül(!) összehívta az építészeti tervtanácsot a főtér tervei kapcsán. Az ülés eredménye: 3:1 szavazataránnyal támogatták a terveket (ez csak építészeti szempontból lehet releváns, a közlekedési kérdések nem tartoznak ehhez a szakterülethez).

Ezt követően március elsején sor került egy újabb lakossági fórumra „A Munkácsy Mihály utcát és a városközpontot érintő kerékpáros közlekedés fejlesztésének lehetőségei” címmel, amelyen mintegy 50 érdeklődő vett részt, azonban sem az önkormányzat, sem a tervező részéről **nem volt jelen közlekedéstervezési szakember**. A polgármester a kezdés előtt fél órával jelezte, hogy nem járul hozzá ahhoz, hogy a tervező vetítését követően én is levetítsem azt a rövid prezentációt, amely segítségével be kívántam mutatni, hogy miért indítottuk ezt a kezdeményezést, miért tartjuk fontosnak a kerékpározás fejlesztését és miért kérjük a tervek felülvizsgálatát. Ez előre vetítette az este eredménytelenségét: egy hosszabb bevezető, a tervek ismételt bemutatása után **az elhangzó észrevételek, szakmai érvek, problémafelvetések érdemi eredményt nem hoztak**.

Egyetlen újdonságként ki kell emelni egy szóbeli ígéretet, mely szerint a főtér előtt és után a hegy felőli oldalon a járda és a parkolók között, a **zöldterület kárára kerékpárutat** alakítana ki a jövőben az önkormányzat. Ez eredménynek is tekinthető, de ez a gondolat figyelman kívül hagy alapvető szempontokat:

- zöldfelületet csak a legvégső esetben szabad feláldozni közlekedési célra;
- belterületen – a statisztikák szerint – általában veszélyesebbek az elválasztott kerékpárutak, mint az útpályán vezetett kerékpársávok (ezt, ahogy a fórumon is hallhattuk, a kerékpárt nem vagy csak ritkán használók nem tudják vagy nem fogadják el);
- a főtéren a gyalogosok között vezetett kerékpáros irány különösen veszélyes mind a kerékpárosokra, mind a gyalogosokra nézve.

Utózöngék

Az eredménytelen fórumot követően meglepő fordulatot hozott ez az apró ügy: a polgármester 2017. március 6-án Törökbalint honlapján megjelentetett egy **közleményt**, amelyben személyemet (az aláírásgyűjtés egyik kezdeményezőjét) az embe-
rek félrevezetésével és a támogató aláírásaikkal való visszaéléssel vádol – számomra ez csak a civil kezdeményezésektől való távortartásra és a megosztásra való törekvésként értelmezhető. Kérem, olvassák el és alkossanak véleményt Önmaguk! Válaszlevelemben kértem a polgármestert, hogy tegyen közzé egy helyreigazítást a közleményében foglalt valótlan és szakmaiatlan állítások tisztázására – lapzártakor még vártam a válaszát.

Hogyan tovább?

A tervek érdemi változások nélkül véglegesítődni látszanak. A kerékpárosokat bevezetik a gyalogosok közé, végigfutó „szervízút” épül, a látvánnyal kapcsolatos észrevételek sem hoznak változást. Az érdemi együttműködés a város vezetése és a civilek között egyelőre **nem működik**.

A kerékpározás fejlesztése minden egészséges jövőképpel rendelkező település számára alapvető fontosságú, ezért azt javasoljuk képviselőinken keresztül, hogy az Önkormányzat kérje az **elkészült tervek szakmai véleményezését** a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium Kerékpáros Koordinációs Főosztálya által működtetett kerékpáros tervzsűritől. Ez a grémium mintegy nyolc éve működik független, szakmai fórumként, folyamatosan ad véleményeket az egyes önkormányzatok által megvalósítani tervezett kerékpáros fejlesztésekre, hallgassuk meg őket!

Kapcsolódó anyagok:

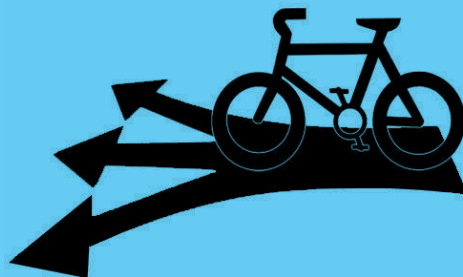
- Első lakossági fórum: <https://goo.gl/bHkStx>
- A benyújtott aláírások kísérlőlevele: <https://goo.gl/27ls5a>
- Második lakossági fórum: <https://goo.gl/EoACh1>
- Polgármesteri közlemény: <https://goo.gl/GIBIJd>
- Válasz a polgármesteri közleményre: <https://goo.gl/CuXvDN>

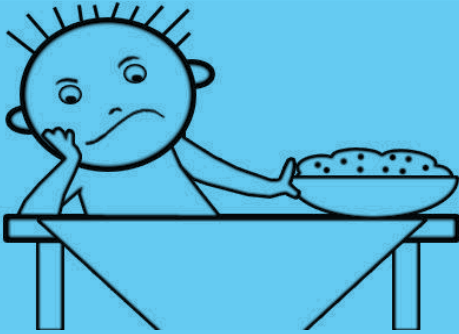
Barna Zsolt
barnazsolt77@gmail.com

Valóban ilyen fontos a kerékpározás fejlesztése?

Joggal felmerülhet a kérdés, hogy egy kb. 150 méteres utcaszakasz érdekében érdemes-e ennyit vitázni, aláírásokat gyűjteni, cikket írni – sokunk meggyőződése, hogy igen, mert ez a kérdés jelentősen túlmutat önmagán. Mindannyiunk érdeke, hogy településünkön **emberléptékű, nyugodt, egészséges környezetben élhesünk**, amely megteremtése/megőrzése számos területen jelent feladatokat. Az egyik ilyen a közlekedés: ha kevesebb autó van az utakon azzal mindenki, az autóval, kerékpárral vagy gyalog közlekedők és minden itt élő is nyer. A gépjárműforgalom csökkentésére többféle – egymást kiegészítő – lehetőségek merülhetnek fel, ezek egyike a kerékpáros közlekedés lehetőségeinek fejlesztése. A tavalyi kerékpáros felmérés eredményei alapján **hatalmas potenciál van a helyi kerékpáros közlekedésben** – az emberek többet szeretnének kerékpározni.

A település elérkezett ahhoz a ponthoz, amikor **el kell döntenünk, hogy Törökbálint miként fejlődjön tovább**. Elutasítjuk vagy elfogadjuk az elmúlt 20 év tapasztalatait: a kerékpáros közlekedés fejlesztése hozzájárul a városi élet fejlődéséhez, növeli a közlekedésbiztonságot, csökkenti a gépjárműforgalmat, a települést összességében élhetőbbé teszi. A mostani döntésünket évtizedekre – szó szerint – bebetonozzuk.

Mit kapnak a gyerekeink és mennyiért?

A Kerekdomb Egyesület néhány éve **vetítés-sorozatot rendezett Vigyázat ehető! címmel**, amely a család és a közétkeztetés asztalára kerülő élelmiszer alapanyagok és ételek minőségéről szóló elszomorító és bizakodásra okot adó helyzeteket, ötleteket mutatott be filmek segítségével.

Mi történt azóta, hogy meghosszabbították a sok vihart kavart, sok ellenállást kiváltó Sodexo szerződését?

Az önkormányzat 2016-ban **3 éves szolgáltatási időszakra írt ki közbeszerzési pályázatot**. Öt ajánlat érkezett. A beadás előtti időszakban kicserélődött a szakmai lebonyolító szervezet, ami az eredetileg kiadott **pályázati kritériumokat egy tollvonással megváltoztatta**. Minőségi kritérium alig maradt a kiírásban. Az ötből négy pályázatot, amelyek kis szórással 650 millió forint körüli összegből oldották meg a feladatot, **érvénytelennek minősítettek és kizártak**, mivel a főzőtejszín zsírtartalmát nem tüntették fel. Én inkább hiánypótlást írtam volna elő kizárás helyett egy ilyen súlyú probléma esetén, de persze én nem értek hozzá. Így viszont legalább megszabadultunk a Sodexo-tól.

A versenyben maradt **egyetlen cég** az FH Gasztró, az FH Group tagja, ami 999 millió forintért, vagyis **másfélszeres áron** kapta meg a feladatot. A cégvilágban járatos polgárok szerint érdemes utánanézni a tulajdonosi háttérnek, mivel mostanában sok, pályázatokon nyertes cég erős politikai hátszéllel rendelkezik. A vállalat a BAH csomóponttól és egyéb budai konyháiból szállítja az ételt Törökbálintra. Vagyis **a legtávolabbról és a legdrágábban szállító vállalkozást hozták ki győztesnek** a szakemberek. Kérdés persze, hogy **a döntés önkormányzati szinten dőlt-e el?**

Na de ki fizeti a többletet? Az önkormányzat szeretné csökkenteni a hozzájárulását, ezért két hullámban is emelik 11%-kal az árakat. Az első hullám idén március elsején, a másik 11% január elsején éri el a családi költségvetéseket. Ez össze-

sen **több, mint 23%-os emelést** jelent egy év alatt, miközben alapanyagok ÁFA csökkentésével van tele a sajtó.

A minőségre egyébként mostanában nincs látványos panasz. **Sok gyümölcsöt** kapnak a gyerekek. Elég sok sajnós az ételmaradék mennyisége. Ez a sok visszavitt leves és a gyerekek válogatossága miatt van így. Többször megfigyelhető viszont **édes ételek halmozódása** az étlapon. A szülők számára kifüggesztett étlapon az érvényes rendeleteknek megfelelően fel kell tüntetni a felhasznált, allergiát okozó anyagok jelenlétét, és az ételek sótartalmát, ez azonban nem történik meg. Tehát a **tájékoztatási kötelezettségét nem teljes körűen teljesíti** az FH Gasztró.

A kommunikáció és az **együtműködés** egyébként jó a közétkeztetés bonyolítója, a Városgondnokság, és az FH Gasztró között. Jobbító észrevételeket szívesen fogadnak, kéthetente étlapgyeztetést tartanak és néha most is szerveznek próbakóstolást.

Ez a helyzet. Döntsék el önök, hogy **előrébb vagy hátrébb léptünk!**

Fernengel András

A műanyag bűvárok és kerámia hajóroncsok ideje lejárt!

Green Aqua, a modern akvarisztika.

Idén, március 20-án először rendezték meg hazánkban a nemzeti halnapot. A Földművelésügyi Minisztérium horgászati és halgazdálkodási főosztálya, a Magyar Akvakultúra és Halászati Szakmaközi Szervezet, az Akvaristák Magyarországi Egyesülete és a MOHoSZ közösen döntött a halnapról. A kezdeményezés célja kopolyús barátaink népszerűsítése, mivel a szakmai szervezetek véleménye szerint ez az állatcsoport nem mindig kapja meg a neki kijáró figyelmet.

A halnap üzenetéhez csatlakozva szeretnénk bemutatni egy olyan helyi vállalkozást, ami nemcsak magát a haltartást, de Törökbálint, és egész országunk hírnevét is öregbíti. Városunk ad otthont ugyanis a nemzetközi szinten is elismert akvakertész csapat üzetének, a Green Aqua-nak.

Nem egy hagyományos halakra specializálódott díszállatkereskedésre kell gondolnunk. Minden a „Nature Aquarium” stílus üzenetét és mentalitását hirdeti, azaz „tanulj a természettől”. Ez az akvarisztikai irányzat egy japán mestertől, Takashi Amano-tól származik, aki a japánkertek világát alkotta meg a víz alatt. A talaj, a kövek, a fák, és vízinövények elrendezésével olyan víz alatti világokat alkotott, amely az emberben a teljes összhang és harmónia érzetét keltik. Ez a letisztult, rohanó világunk zajától mentes stílus ragadta magával Farkas Balázst, Lantos Viktort és Néder Attilát, akik 2009-ben közösen hozták létre vállalkozásukat.

Sikerüket mutatja, hogy a világ legnevesebb nemzetközi akvárium versenyén, az IAPLC-n rendszeresen remekül szerepelnek, sőt Farkas Balázs az eddigi legsikeresebb magyarként három alkalommal is szerepelt a “winning works” kategóriában. Mára a Green Aqua Kft. nemzetközileg elismert saját márkával, webáruházzal és egy galériával is rendelkezik. Üzletükben körülbelül 22 bemutató akvárium várja a vendégeket, tanulni vágyókat és vásárlókat.

Egy ilyen növényes akvárium fenntartása remek lehetőség arra, hogy átérezzük a bonyolult kapcsolatot a növények, az állatok és mikroorganizmusok törékeny világában. És talán, ha 40 literben képesek vagyunk az egyensúly megteremtésére, akkor fejben is egy lépéssel közelebb kerülünk egy tisztább, környezetkímélőbb életmódhoz.

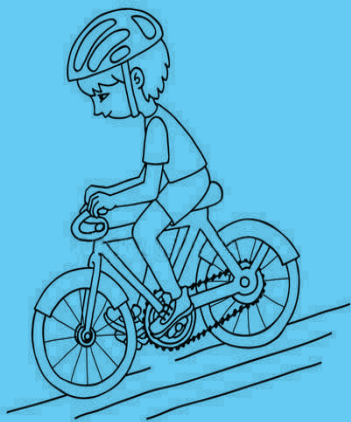
Takács Ádám

Biztos előrelépés, bizonytalan tartalommal avagy a kerékpáros hálózat idei fejlesztése

A hálózat legnagyobb beruházása a Mária Segítség Kápolnától a DEPO oldalán a patakig, azon túl pedig a **budaörsi áruházakig**, iskolákig vezető **kerékpárút** megépítése lesz majd. Egy éve adta be Törökbálint és Budaörs közös pályázatát erre a szakaszra (és az ehhez csatlakozó Kápolna utca, Árpád utca, Diósdí út, Hegyalja útszerre) a VEKOP irodájához, de még mindig nem hirdettek eredményt. Ha ezen a pályázaton sikeresek leszünk, elindulhat a tervezés. Ha nem nyerünk a pályázaton, abban az esetben is megterveztetni Törökbálint a patakig, a völgy aljáig a Törökbálinti szakaszt, Elek Sándor polgármester és Földvári László alpolgármester ígérete szerint. A megvalósulás odébb lesz, de az első lépéseket idén megtesszük ebbe az irányba.

Három ponton is forgalmas úton kell biztonságosan átvezetni a kerékpáros forgalmat.

1. A Kisfaludy utcából a Bajcsy-n keresztül kell átvinni a nyomhálózatot a Vasút utcába, egészen az állomásig, aminek a tervei kész vannak, a munkakezdési hozzájárulást kérjük meg márciusban, s akkor kezdődhet is a néhány napos munka.

2. A Meredek utca, Szent István utca kereszteződésénél vezet át majd a Dózsa György útról jövő bringás forgalom. Itt is kell egy kis átépítés, amire árajánlatokat kér a hivatal a tavaszi időszakban.

3. Végül az Akácok utca és a Mátyás utca közötti összeköttetést kell megteremteni a Kápolna utca alján, s felvezetni a nyomot az Árpád utcába.

A Károlyi utca végétől **az Auchan áruházig** összefüggő aszfaltozott út készül a gyalogosok és a kerékpárosok részére. A Dulácska völgyhíd alatt már kész van 40

m ebből. Az áruházig az Auchan állja az aszfaltozás költségét, a Károlyitól a hídig történő aszfaltozás az önkormányzat költségvetésébe lett betervezve.

Nagyot haladunk **az SCB területen**, mivel az Auchan áruház mögötti út forgalma közös megegyezéssel kétirányú lesz, a kamionok parkolása megszűnik, és a Hosszúrét utca – Torbágy utca útvonalon is felfestésre kerül a kerékpár nyom, ami Biatorbágy felé nyitja ki a települést. Itt fog rácsatlakozni a bálinti hálózat a Budapest – Balaton kerékpárútra a település nyugati szélén.

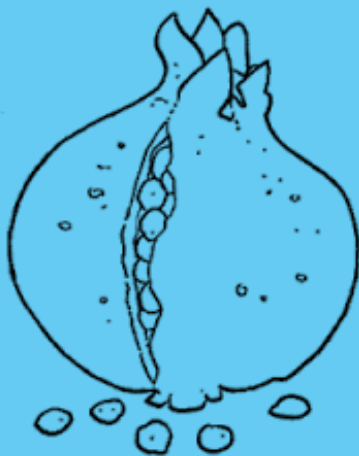
Ha marad még az idei keretből, elkezdjük a leginkább elkopott **jelek felújítását**, mert néhány gyenge minőségű kivitelezés már szinte nyomtalanul eltűnt.

Ez várható idén, ami nem is kevés! És egy számunkra nagyon fontos döntés a VEKOP pályázaton... Az pedig még fontosabb, hogy minél többen és minél többször használjuk a kialakuló hálózatot ahelyett, hogy autóba ülénk!

Fernengel András

Törökbálinton díszlő mediterrán növények

Törökbálinton járva örömmel nézem a kertekben látható növény különlegességeket. Gyakran olyan növényeket látni, amiket 20-30 évvel ezelőtt még elképzelhetetlennek tartottunk kertjeinkben. A határok nem csak az emberek számára nyíltak meg, hanem külföldi utazásainkból vagy a kereskedelem révén a növények is könnyebben eltalálnak kertjeinkbe. (Sajnos velük együtt vagy kis kérésessel érkeznek kórokozók-kártevők is). A növények egy része a Földközi-tenger térségéből érkezik, de jöhetnek Észak-Amerikából vagy Kelet-Ázsia hasonló klímájú területeiről is. Az egymást követő jégkorszakok Európa flóráját elszegényítették, de mivel ezeken a területeken nem volt jégtakaró vagy a hegységek elhelyezkedése lehetővé tette a növények vándorlását ott a korábbi korok gazdag növényzete fennmaradt.

Törökbálinton vannak védett, meleg, kedvező mikroklímájú helyek, elsősorban a Dióskert, Felsővár, Józsefhegy utca környékén, de a Tükörhegy és az Annahegy fekvése is kedvező. A patak közeli utcák mély fekvésűek, fagyzugosak, mediterrán növények ültetésére kevésbé alkalmasak, de épület védelmében, déli fal elé itt is próbálkozhatunk. Gyökérzetüket télen takarással óvni kell az átfagyástól, az örökzöld növények lombját árnyékolással védeni a téli napsütéstől és a szárító szelektől. A mediterrán növények eredeti élőhelyükön a csapadék nagy részét tavasszal és kora nyáron kapják, ezért a tenyészidő első felében az öntözést meghálálják, viszont augusztustól ne öntözzük őket, hogy hajtásaik beérjenek.

Levendulát, zsályát, rozmaringot, cipruskát fűszerként vagy az illatukért ültetjük, de dísznövényként is megállják helyüket. A füge, kivi és gránátalma alkalmas helyen finom gyümölcs. A lilaakác és trombitafalyondár kedvelt kúszónövényünk. A júdásfa különleges növekedésű, tavasszal a törzsén virágzó kisméretű lombhullató díszfánk.

A selyemakác a szavannák hangulatát idéző, sátozró koronájú, különleges virágával díszítő lombhullató fa.

A babérmeggy (*Laurocerasus*) és korallberkenye (*Phottinia*) örökzöld lombjuk és új fajtáik révén nagyon népszerűek lettek. Az illatcserje fajok (*Osmanthus*) szintén örökzöldek, de kevésbé ismertek, szépségük és télállóságuk okán méltán igényelnének helyet kertjeinkben. A téli bangita (*Viburnum tinus*), az örökzöld benge (*Rhamnus alaternus*) és az

olajfagyal (*Phillyrea* fajok) a mediterrán cserjések növényei, télen is megtartják lombjukat, és védett helyen szépen díszlenek. Az utóbbi tíz évben terjedt el az örökzöld liliumfa (*Magnolia grandiflora*), már Törökbálinton is vannak nagyobb példányai. Fényes, kemény, bőrszerű levelével, idővel diófányi méretre megnövő pompás díszfa. Ugyancsak láthatók városunkban mediterrán ciprusok (*Cupressus sempervirens*), amit csak a legvédettebb fekvésekbe ültessünk és arizonai ciprusok (*Cupressus arizonica*) amik több téli hideget is elviselnek valamint harminc-negyven éves korúra becsülhető libanoni és atlasz cédrusok. Számomra az utóbbi évek nagy meglepetése hogy Törökbálinton is szépen fejlődnek (bár az első években a növekedésük nagyon lassú) az eredetileg az Andok lejtőiről származó araukária (*Araucaria araucana*) fák, amik szúrós pikkely leveleikkel, hengeres ágaikkal egzotikus látványt nyújtanak.

Lantos András

Mit eszünk? Mit együnk?

Úgy gondolom, szinte mindenki szűkebb-tágabb környezetében vannak családtagok, barátok, ismerősök, akik vélhetően a táplálkozással összefüggő betegségekkel küzdenek. Az enyhébb allergiás esetektől kezdve a rákos megbetegedésekig széles a tárház. A konkrét okok gyakran ismeretlenek.

A néhány hetes csecsemőtől az idősekig, az utóbbi évtizedekben jelentősen megemelkedett az egészségtelen táplálkozással összefüggésbe hozható, különféle súlyosságú megbetegedések száma. A statisztikák rémisztőek, de nagyon nehezen változtatunk szokásainkon. Életvitelünk, anyagi helyzetünk, kényelmességünk persze erősen meghatározza táplálkozásunkat, de a mi döntésünk, hogy egészségesebben táplálkozzunk. Özönlenek ránk az impulzusok, a reklámok, az üzletek hatalmas hívogató választéka. Tudjuk, hogy manipulálnak minket, de a többségünk hagyja magát és nem vesz tudomást a tényekről.

„Tény: az élelmiszeripari alapanyagokban – természetesen az egészségügyi határértéket meg nem haladó szinten - megtalálhatók a mezőgazdasági természetben használt anyagok maradványai: gyomirtók, rovar- és gombaölő szerek, talajfertőtlenítők, műtrágyák. Az élelmiszeripar ezeket feldolgozza, és újabb technológiai segédanyagok kerülnek az ételbe: adalékok, színezékek, tartósítószeresek, állagjavítók, kenőanyagok, a sort hosszan lehet folytatni. Sajnos van tovább is, hiszen az élelmiszereket tárolni és csomagolni kell, ez alatt újabb vegyi anyagokkal érintkeznek, nem beszélve a felhasznált csomagolóanyagok környezetromboló hatásáról.” Forrás: mindmegette.hu

„A Reuters által idézett nemzetközi elemzés szerint, az egészségpolitikát egyre inkább igyekeznek befolyásolni az egészségtelen élelmiszereket előállító vállalatok. A sok mesterséges adalékanyagot tartalmazó ételek és italok az agresszív reklámkampányok eredményeként aktívan hozzájárulnak a rák, a diabétesz és a szívbetegségek terjedéséhez.

Egészségügyi szakértők a Lancet orvostudományi folyóiratban megjelentetett cikkükben azt írták, az élelmiszeripari cégek igyekeznek "pénzügyi és intézményes kapcsolatokat" kiépíteni az egészségügyi vezetőkkel és civil szervezetekkel, manipulálnak a kutatási eredményekkel és politikusoknál lobbiznak azért, hogy azok elle-nezzék az egészségügyi reformokat.” Forrás: MTI

Az elmúlt 30 évben annyira megváltoztak a táplálékok, hogy még az olyan ételekben is széles körben használnak fel adalékanyagokat, mint a kenyér, vaj, joghurt, gyümölcslé, vagy müzli szelet. Egy 2007-ben végzett vizsgálat szerint a legtöbb fogyasztó nem is tudja, mely ételek tartalmaznak adalékanyagokat, és alábecsülik az elfogyasztott adalékanyagok mennyiségét. A fogyasztók átlagosan 20 adalékanyagot fogyasztanak el naponta. Sok adalékanyagoknak idegrendszeri hatása is van. Sokak szerint ha egy gyermek naponta többször is fogyaszt adalékanyagokat kora gyermekkorától fogva, szülei soha nem is tudhatják, milyen a normális viselkedése.

Mit tegyünk?

Törekedjünk arra, hogy minél nagyobb arányban fogyasszunk zöldséget, gyümölcsöt. Ebből az ideális mennyiség több részletben 500 g lenne naponta. Rengeteg tanulmány, cikk jelenik az egészséges táplálkozás témakörében, és ez általában közös legfontosabb megállapítás.

Lgyekezzünk egyre több nyers ételt vagy enyhén párolt ételt fogyasztani. Nagyon fontos, amit unalomig sulykolnak nekünk naponta, és mégis nehezen változunk, hogy jelentősen csökkentsük a cukor és só bevitelt, zsírszegény húsokat fogyasztunk, főleg baromfit és halakat. Sokan küzdünk időhiánnyal, de lépésről lépésre törekedjünk arra, hogy egyre nagyobb arányban saját magunk készítsük el ételünket. Főzni persze időigényes, de a kész, félkész, konzervek kerülésével jelentősen tudjuk csökkenteni a mesterséges adalékok, tartósító szerek, színezékek bevitelét. Amit magunk készítünk, abban tudjuk, hogy mi van. Lehet saját lekvárt, befőttet, kenyérrre kenhető krémeket, kenyeret, bort csinálni otthon. A miénk, finom, és csak az van benne, amit mi beleraktunk. Aki megteheti, válasszon bio alapanyagokat (a heti 1-2 alkalom is előrelépés), és ne hagyjuk magunkat azzal eltántorítani, hogy az csak átverés, a magasabb ár érdekében. Biztosan itt is vannak kivételek, de az elérhető termékek többsége ellenőrzött, szigorú követelményeket teljesít.

A zöldségek téli előállításának is komoly vegyszerháttéré van. A primőr helyett a természetes érési időben szüretelt zöldségeket célszerű fogyasztani. Nem baj, ha februárban nem paradicsom, uborka, cukkini kerül az asztalra. Nem szeretjük kevésbé a gyerekeinket, ha télen almát, körtét, répát, céklát, káposztát teszünk eléjük, sokféleképpen elkészítve vagy akár nyersen is. Ezekben a termékekben van a legkevesebb vegyszer, hiszen nem kell megerőszakolni a természet rendjét a termesztésük során.

Fekete Lajos

Ízelítő egyesületünk tavaszi programjaiból

- Tavaszi erdőtakarítás:

április 8. (szombat)

- Veszélyeshulladék gyűjtés:

április 22. (szombat)

- Kerekdomb a majálison is:

május 1. (hétfő)

- Üzemlátogatás a helyi szennyvíztisztítónál:

május 26. (péntek)

- Evezős túra a Szigetközben:

június 3-5.

- Nomád táborozás:

június második felében

- A fiatal fák locsolása Törökbálint szerte:

július és augusztus hónapokban

Ezekről és további programjainkról részletes tájékoztatást talál a www.kerekdomb.hu oldalon.

Jelen lapszámunk színes mellékletekkel bővített digitális változatát megtalálhatja honlapunkon, ha mobiltelefonjával leolvassa a következő kódot:

